

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Кафедра теоретичної і прикладної економіки

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ**

Галузь знань 07 Управління та адміністрування
Спеціальність 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

факультет економічний

Івано-Франківськ – 2021 рік

УДК 658.512:012(075.8)

Біржова діяльність. Методичні рекомендації з дисципліни «Біржова діяльність» для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність./ уклад. Мацола М.М. – Івано-Франківськ: Видавництво Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника, 2021. – 38 с.

Укладач: к.е.н., доцент кафедри теоретичної і прикладної економіки
Мацола Михайло Михайлович

Рецензенти:

Д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту і маркетингу
Романюк М.Д. ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
ім.В. Стефаника».

К.е.н., доцент кафедри фінансів Криховецька З.М. ДВНЗ
«Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника».

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ДРУКУ РІШЕННЯМ

кафедри теоретичної і прикладної економіки

(протокол № 5 від «22» січня 2021 р.)

Біржова діяльність. Методичні рекомендації з вивчення дисципліни для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність. – Івано-Франківськ: Видавництво Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника. 2021. – 38 с. Методичні рекомендації з дисципліни “Біржова діяльність” для студентів денної та заочної форми містять: програму навчальної дисципліни, рекомендації до самостійної роботи студентів, рекомендації до виконання контрольних робіт, тести для самоконтролю, словник термінів і понять, програмові вимоги з дисципліни, систему оцінювання курсу, список рекомендованих джерел.

УДК 658.512:012(075.8)

© Мацола М.М.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
I. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
II. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	9
III. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	11
IV. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ....	14
V. ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ.....	18
VI. СЛОВНИК ТЕРМІНІВ І ПОНЯТЬ.....	24
VII. ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ З ДИСЦИПЛІНИ.....	32
VIII. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ КУРСУ.....	35
IX. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	37

ВСТУП

Мета: Метою вивчення дисципліни «Біржова діяльність» є забезпечення ґрунтовної теоретичної і практичної підготовки студентів з біржової торгівлі, глибоке розуміння тенденцій розвитку та сучасних модифікацій моделей сучасних бірж; формування вмінь та навичок аналізу основних напрямів та інструментів торгівлі; детальне опрацювання сутності, методів та механізмів біржової торгівлі як в Україні, так і за її межами в контексті системної економічної трансформації та глобалізації. Україна йде шляхом створення умов для функціонування інфраструктурних інститутів, таких як товарні, фондові та валютні біржі. Ситуація на ринках сільськогосподарської сировини, валюти та цінних паперів в Україні потребує впровадження механізмів страхування цінних та курсових ризиків, що без опанування правил строкової біржової торгівлі зробити практично неможливо.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Теоретичні засади біржової діяльності.
2. Організаційні та практичні аспекти біржової діяльності.

Завдання вивчення дисципліни.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Біржова діяльність» є:

- розкриття економічної сутності біржі;
- виявлення особливостей процесу створення бірж та їх структури в Україні;
- ознайомлення зі світовим досвідом роботи бірж;
- узагальнення практичних аспектів укладання біржових угод;
- опанування методів біржового посередництва;
- оцінка стану і тенденції розвитку біржової кон'юнктури;
- дослідження кон'юнктури біржового ринку та механізму котирування цін.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні

знати:

- зміст основних нормативних і законодавчих документів, що регулюють здійснення біржової торгівлі;
- основні принципи організації та проведення біржових торгів на товарній та фондовій біржах;
- функції та завдання посередників на біржі;
- технологію формування ланцюга руху замовлення від покупця до продавця на біржі;
- основи ф'ючерсної торгівлі;
- основні види цінних паперів, що обертаються на фондовому ринку та методи оцінки їх вартості;
- основи діяльності валютних бірж.

вміти:

- розробляти стратегію поведінки на фондовій і товарній біржах;
- розраховувати результат від здійснення певних видів біржової діяльності;
- оцінювати ринкову вартість цінних паперів. Основними цілями

вивчення дисципліни є теоретична й практична підготовка студентів, щодо оволодіння навичками з державного регулювання економіки та економічної політики для використання у практичній діяльності.

Методи навчання: проблемний (метод проблемного викладу, частково-пошуковий), дослідницький, пояснювально-ілюстративний, пояснення, демонстрація, методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності. словесні методи: розповідь, пояснення, бесіда, лекція, ілюстрація, демонстрація, евристичний, метод роботи в малих групах, репродуктивний, вивчення інформаційних ресурсів, консультації.

Форми і методи контролю: поточне оцінювання (тестування), контрольна робота, поточне оцінювання, усне та письмове опитування, доповіді на семінарських заняттях, тестовий контроль, захист індивідуальних робіт, тестування, КСР (контроль самостійної роботи), контрольна робота, підсумковий контроль.

Перелік компетентностей та програмних результатів навчання, які повинні бути сформовані у студентів в процесі вивчення навчальної дисципліни:

Інтегральна компетентність

ІК 1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у сферах підприємницької, торговельної та біржової діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів організації і функціонування підприємницьких, торговельних, біржових структур і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях.

ЗК 5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК1. Критичне осмислення теоретичних засад підприємницької, торговельної та біржової діяльності.

СК2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.

СК 4. Здатність застосовувати інноваційні підходи в діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

СК 5. Здатність визначати та оцінювати характеристики товарів і послуг в підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності.

СК 6. Здатність здійснювати діяльність з дотриманням вимог нормативно-правових документів у сфері підприємницької, торговельної та біржової діяльності.

СК 7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації

діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

СК 10. Здатність до бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків і результатів діяльності у сфері підприємництва, торгівлі та біржової практики з урахуванням ризиків.

Програмні результати навчання.

ПРН 1. Використовувати базові знання з підприємництва, торгівлі і біржової діяльності й уміння критичного мислення, аналізу та синтезу в професійних цілях.

ПРН 11. Демонструвати базові й структуровані знання у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності для подальшого використання на практиці.

ПРН 12. Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.

ПРН 14. Вміти застосовувати інноваційні підходи в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

ПРН 15. Оцінювати характеристики товарів і послуг у підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності за допомогою сучасних методів.

ПРН 16. Знати нормативно-правове забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур і застосовувати його на практиці.

ПРН 17. Вміти вирішувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур і розв'язувати проблеми у кризових ситуаціях з урахуванням зовнішніх та внутрішніх впливів.

ПРН 20. Знати основи бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків та результатів діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур з урахуванням ризиків.

Пререквізити. Теоретичною базою вивчення дисципліни є попередні навчальні дисципліни: «Вступ до спеціальності», «Підприємницька діяльність», «Поведінка споживача», «Бізнес комунікації у підприємстві».

Постреквізити. Дисципліни, які будуть використовувати результати навчання даного курсу: «Фондові та товарні біржі», «Організація зовнішньоекономічної діяльності».

I. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади біржової діяльності.

1. Сутність біржової діяльності. Класифікація бірж.

Поняття біржі та історія її виникнення. Роль і функції біржі в ринковій економіці. Класифікація бірж. Поняття організованого ринку, його класифікація. Передумови виникнення біржової діяльності в Україні. Історія розвитку вітчизняних бірж. Перспективи розвитку біржової діяльності в Україні. Передумови виникнення біржової діяльності в Україні.

2. Тенденції розвитку біржової торгівлі.

Ринкові характеристики та відмінні особливості біржової торгівлі.

Виникнення та етапи еволюції біржової торгівлі. Історія формування бірж у Європі, Великобританії та США. Становлення біржової торгівлі в незалежній Україні. Біржова торгівля на сучасному етапі розвитку. Перспективи розвитку біржової торгівлі в Україні.

3. Біржова інфраструктура.

Організація біржової інфраструктури. Порядок створення товарної біржі. Органи управління й організаційна структура біржі.

4. Економіко-правові аспекти біржової діяльності.

Регулювання біржової діяльності. Мета регулювання біржової діяльності. Механізм біржового регулювання: правове, нормативне й інформаційне забезпечення. Система управління біржовою діяльністю. Державні й недержавні методи регулювання. Принцип саморегулювання. Змішана модель регулювання. Правові умови створення та діяльності бірж в Україні. Зміст і структура Закону України «Про товарну біржу». Створення та порядок реєстрації товарної біржі. Принципи діяльності товарних бірж. Права й обов'язки товарної біржі. Майно біржі та гарантії майнових прав. Внутрішньобіржові нормативні акти. Особливості біржового регулювання в зарубіжних країнах.

5. Організаційні засади діяльності бірж.

Організаційна структура біржі. Біржова рада (Рада директорів). Правління біржі. Загальні збори членів біржі. Виконавчий директор. Регламент біржі. Маршрут брокера на біржі. Комітет зі стандартизації та якості. Котирувальний комітет. Біржовий арбітраж. Комітет реєстрації угод. Розрахункова палата. Інформаційно-довідковий відділ. Комітет з торгівельної етики. Відділ економічного аналізу. Персонал біржі

6. Біржовий товар.

Поняття та склад біржового товару. Визначення біржового товару. Характерні риси біржового товару. Основні класи біржових товарів. Особливості речового біржового товару. Оцінювання якості біржового товару. Характеристика біржового товару товарних бірж Цінні папери як біржовий товар фондового ринку Біржові товари валютного ринку та їх характеристика Валютний курс. Пряме та непряме котирування

7. Біржові угоди та їх види.

Визначення й ознаки біржової угоди. Юридичний, організаційний, економічний і етичний аспекти біржових угод. Обов'язкові параметри біржової угоди. Зміст угоди. Ознаки класифікації біржових угод. Угоди з реальним товаром. Сутність, мета і зміст угоди з реальним товаром. Види угод з реальним товаром. Особливості форвардної угоди. Різновиди форвардних угод. Угода із заставою. Угода із заставою на купівлю. Угода із заставою на продаж. Угода з премією. Класифікація угод із премією. Угоди з кредитом. Визначення ф'ючерсної угоди. Головні відмінності ф'ючерсних та форвардних контрактів. Стандартизація ф'ючерсних контрактів. Переваги ф'ючерсних контрактів. Процедура урегулювання ф'ючерсних контрактів. Сутність опціонних угод. Види опціонів за технікою виконання. Опціон на купівлю. Опціон на продаж. Подвійний опціон. Опціонна премія. Класифікація опціонів залежно від

співвідношення цін виконання опціонів і рівня ф'ючерсних цін.

8. Біржові індекси.

Індекс ПФТС, Індекс UX, Індекс Доу-Джонса, Індекс S&P, Індекс NASDAQ, Індекс Euro STOXX , Індекс DAX .

Суть фундаментального аналізу. Методика фундаментального аналізу. Фундаментальний аналіз на сировинних ф'ючерсних ринках. Офіційне котирування біржових цін та курсів. Особливості здійснення фундаментального аналізу на фондових ринках. Основні методи оцінки інвестиційних якостей цінних паперів. Етапи фундаментального аналізу ф'ючерсних ринків.

Змістовий модуль 2. Організаційні та практичні аспекти біржової діяльності.

9. Механізм біржової торгівлі.

Порядок та правила ведення біржових торгів Види доручень клієнта брокеру. Види та характеристика біржових аукціонів. Брокерська контора. Засновники. Члени біржі. Брокери. Регулювання брокерської діяльності. Комісійні. Дилери. Біржова яма. Функції брокера. Договір на брокерське обслуговування. Договір-доручення. Договір комісії. Товарна секція. Біржові спекуляції.

Форми організації біржових торгів. Англійський та голландський аукціони. Заочний аукціон. Подвійний аукціон. Організація біржової сесії. Організація та оснащення операційної зали біржі. Правила поведінки в операційній залі. Електронна біржова торгівля. Порядок виставлення і зняття товарів з біржових торгів. Процедура надання заявки на купівлю-продаж реального товару. Реєстрація й оформлення біржових угод. Порядок укладання та виконання угод на куплю-продаж ф'ючерсних контрактів. Порядок розірвання угод.

10. Посередництво у біржовій діяльності.

Сутність та основні види торговельно-посередницької діяльності на ринку Взаємовідносини брокерів із клієнтами. Економічна стратегія брокера на товарній біржі Сутність ефективності посередницької діяльності Система показників посередницької діяльності. Організаційно-правові основи створення і функціонування брокерської фірми. Функції брокерської фірми. Клієнти брокерських фірм. Зміст угоди на брокерське обслуговування. Угода-доручення клієнта брокерської фірми на здійснення біржової угоди. Договір комісії. Звіт брокера (брокерської фірми) клієнту про виконану роботу згідно з дорученням. Види доручень клієнта брокеру. Доходи брокерських фірм. Система оплати праці брокерів. Показники ефективності брокерської діяльності

11. Кон'юнктури ринків та біржове ціноутворення.

Котирування. Котирувальна ціна. Ціна товару. Ціна пропозиції. Ціна біржової угоди. Цінова стратегія. Ціна відкриття. Ціна закриття. Пропозиція. Попит. Ціна попиту. Спеціаліст. Ротаційний продажний торг.

12. Форварди і ф'ючерси та їх особливості.

Види біржових операцій на ф'ючерсному ринку. Хеджування. Види хеджування за технікою здійснення. Техніка короткого хеджування. Техніка довгого хеджування. Базис. Вплив базису на результати хеджування. Переваги

хеджування за допомогою ф'ючерсних контрактів. Вартість ф'ючерсного контракту. Етапи розрахунків з купівлі-продажу ф'ючерсного контракту. Початкова та варіаційна маржа.

13. Основи функціонування валютної біржі.

Поняття, функції та суб'єкти валютного ринку. Передумови й етапи становлення валютного ринку України. Суб'єкти валютного ринку України. Українська міжбанківська валютна біржа (УМВБ). Органи валютного регулювання в Україні. Види та порядок укладання угод на валютній біржі. Валютні касові операції (угоди «спот»). Термінові валютні операції (форвардні, ф'ючерсні, опціонні). Валютні операції «своп». Валютний арбітраж. Схема укладання валютних операцій на біржі.

14. Використання інформаційних і комунікаційних технологій у біржовій діяльності.

Розвиток інтернет-трейдингу в Україні. Проведення операцій в інтернеттрейдингу. Торгівельні платформи. Онлайн – брокери. Основні системи інтернеттрейдингу. Базові торгові стратегії. Інтернет-трейдинг на ринку FOREX.

15. Інновації в біржовій діяльності.

Віртуальні біржі та крипто валюта. Сутність криптовалюти, передумови її виникнення та відмінність від електронних грошей. Види криптовалют. Ринок криптовалют та особливості його функціонування. Капіталізація ринку криптовалют. Bitcoin – обмінники. Криптовалютні біржі. Особливості bitcoin та форми його функціонування. Криптовалютний гаманець. Сутність та принципи майнінгу. Значення майнінгу для функціонування криптовалют. Основні функції майнінгу. Сутність технології блокчейн (Blockchain). Переваги технології блокчейн. Принцип роботи блокчейну. Сфера застосування технології блокчейн.

II. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість год.					
	Денна форма			Заочна форма		
	лекції	семіна рські	самості йна робота	лекці ї	семінар и	самостійн а робота
Змістовий модуль 1.	Теоретичні засади біржової діяльності.					
Тема 1. Сутність біржової діяльності. Класифікація бірж.	2	2	8	1		11
Тема 2. Тенденції розвитку біржової торгівлі.	2	2	8		1	11
Тема 3. Біржова інфраструктура.	2	2	8	1		11
Тема 4. Економіко-правові аспекти біржової діяльності.	2	2	8		1	11
Тема 5. Організаційні засади діяльності бірж.	2	2	8	1	1	10
Тема 6. Біржовий товар.	2	2	8		1	11
Тема 7. Біржові угоди та їх	2	2	8	1		11

види.						
Тема 8. Біржові індекси.	2	2	8	1	1	10
Змістовий модуль 2. Організаційні та практичні аспекти біржової діяльності.						
Тема 9. Механізм біржової торгівлі.	2	2	8	1		11
Тема 10. Посередництво у біржовій діяльності.	2	2	8	1		11
Тема 11. Кон'юнктури ринків та біржове ціноутворення.	2	2	8		1	11
Тема 12. Форварди і ф'ючерси та їх особливості.	2	2	8	1		11
Тема 13. Основи функціонування валютної біржі.	2	2	8		1	10
14. Використання інформаційних і комунікаційних технологій у біржовій діяльності.	2	2	8	1	1	11
Тема 15. Інновації в біржовій діяльності.	4		8	1		11
Усього годин	32	28	120	10	8	162

III. РЕКОМЕНДАЦІ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.

Самостійна робота студентів організовується на основі цілей і завдань програми курсу «Біржова діяльність». Контроль за самостійною роботою студентів здійснюється на окремих заняттях контролю самостійної роботи (КСР), які відображаються в електронному розкладі занять та журналі групи, залучаючи студентів до вирішення завдань, а також пропонуючи до виконання тести контролю самостійної роботи, розроблені за кількома варіантами.

Для організації самостійної роботи студенти можуть скористатися рекомендованою навчально-методичною літературою з дисципліни «Біржова діяльність», а також інформаційними ресурсами та навчально-методичними рекомендаціями з вивчення курсу.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади біржової діяльності.

1. Охарактеризуйте етапи розвитку біржової торгівлі за кордоном.
2. Які відмінні риси біржі реального товару?
3. Назвіть основні ознаки ф'ючерсної торгівлі.
4. Дайте характеристику біржових ринків різних країн.
5. Наведіть фактори, що впливають на біржову торгівлю.
6. Як проходила організація товарних бірж в Україні?
8. У чому особливості товарних бірж в період НЕПу?
9. Які функції і завдання виконували радянські товарні біржі?
10. Назвіть причини ліквідації товарних бірж в Україні.
11. Які перспективи розвитку російських товарних бірж?
12. Дайте визначення ринку. Охарактеризуйте ринок продавців і ринок покупців.

13. Яка роль ринку в економіці? Назвіть характерні елементи внутрішнього ринку.
14. Що являє собою біржа як елемент ринку? Покажіть роль бірж в ринковій системі.
15. У чому полягає відмінність біржі від оптового ринку?
16. Що є об'єктами біржової торгівлі товарних бірж?
17. Назвіть основні ознаки класифікації бірж.
18. Дайте визначення товарної, фондової і валютної бірж.
19. Охарактеризуйте приватні і державні біржі.
20. Яку організаційно-правову форму можуть мати біржі?
21. Чим відрізняються закриті біржі від відкритих?
22. Що являють собою універсальні і спеціалізовані біржі?
23. Дайте характеристику бірж реального товару..
24. Чому за характером діяльності біржі некомерційні організації?
25. Сформулюйте визначення і назвіть мету регулювання біржової діяльності.
26. Охарактеризуйте моделі регулювання біржової діяльності.
27. Які існують форми контролю за діяльністю бірж зі сторони держави?
28. Які функції виконує Національна Комісія цінних паперів і фондового ринку?
29. Охарактеризуйте основні законодавчі акти, що регулюють біржову торгівлю з боку держави.
30. Який орган займається державним контролем на ринку цінних паперів?
31. Які існують методи регулювання ринку цінних паперів?
32. У чому полягає принцип саморегулювання на товарних біржах?
33. Дайте характеристику нормативним документам, які регулюють біржову торгівлю з боку бірж.
34. Що розуміється під ліцензуванням бірж і який порядок його проведення?
35. Назвіть основні завдання товарної біржі і опишіть її структуру.
36. Хто може бути засновником товарної біржі?
37. Який порядок прийому в члени біржі?
38. Які існують категорії членства на біржі і які їхні відмінності?
39. Перерахуйте права і обов'язки членів біржі.
40. Дайте характеристику органам управління товарної біржі.
41. Наведіть основні функції арбітражної, котирувальної і ревізійної комісії.
42. В чому полягає основна діяльність розрахункової палати?
43. Які основні функції маклера, довідково-інформаційного відділу, відділу економічного аналізу?
44. В чому полягає основна діяльність комітету з прийому членів біржі, комісії з біржової етики?
45. Які завдання бюро товарних експертиз, відділів реклами та маркетингу?
46. Сформулюйте визначення біржової угоди і назвіть її особливі ознаки.
47. Що розуміють під змістом біржової угоди?
48. Дайте характеристику операцій на готівковий товар, назвіть їх переваги і недоліки.
49. Наведіть характеристику форвардних угод і їх різновидів, їх переваги та

недоліки.

50. Охарактеризуйте бартерні та умовні угоди. У чому їх основна відмінність?
51. Дайте характеристику ф'ючерсних угод, назвіть їх переваги.
52. Вкажіть відмінні риси форвардних і ф'ючерсних контрактів.
53. Як розраховується вартість ф'ючерсного контракту?
54. Як ліквідуються ф'ючерсні контракти?
55. Охарактеризуйте спредові операції.
56. Яке призначення опціонів?
57. Які види опціонів ви знаєте?
58. Назвіть варіанти використання опціонів.

Змістовий модуль 2. Організаційні та практичні аспекти біржової діяльності.

1. Як здійснюються розрахунки по операціях з реальним товаром?
2. Як проходять розрахунки на ф'ючерсному ринку?
3. Дайте характеристику маржі.
4. Який взаємозв'язок існує між готівкою і ф'ючерсними цінами?
5. Що собою являє біржовий ризик?
6. Наведіть класифікацію ризиків в біржовій діяльності.
7. Що розуміється під ціною ризику?
8. У чому полягає сутність хеджування?
9. Перерахуйте переваги і недоліки хеджування як біржової операції.
10. Розкажіть про механізм хеджування.
11. Дайте визначення біржової спекуляції.
12. Охарактеризуйте коротке хеджування.
13. Наведіть основне правило хеджування для продавця.
14. Дайте характеристику довгому хеджування.
15. Викладіть основне правило хеджування для покупця.
16. Як використовуються опціони для хеджування?
17. Які стратегії використовуються в хеджуванні?
18. Назвіть учасників біржових торгів на відкритих і закритих біржах.
19. Дайте характеристику разовим і постійним відвідувачам біржових торгів.
20. Хто має право контролювати хід біржових торгів?
21. Назвіть права та обов'язки брокера.
22. Опишіть операційний зал біржі.
23. Наведіть форми організації біржових торгів.
24. Розкажіть про процедуру проведення біржових торгів традиційним способом.
25. Дайте характеристику електронної біржової торгівлі.
26. У чому полягає різниця простої і подвійної аукціони?
27. Розкажіть про процедуру подачі заявки на купівлю-продаж реального товару.
28. Який порядок виставлення і зняття товарів з біржових торгів?
29. Як реєструються і оформляються біржові угоди?
30. Які угоди можуть бути розірвані?

31. Поясніть порядок укладення та виконання угод на купівлю-продаж ф'ючерсних контрактів.
32. Наведіть основні характеристики біржового товару.
33. Перерахуйте класи біржових товарів.
34. З яких груп складається номенклатура речових біржових товарів?
35. У чому полягають тенденції розвитку ринку речових біржових товарів?
36. Які умови необхідні для нормального функціонування товарної біржі?
37. Назвіть основні напрямки розвитку біржової торгівлі.
38. Які показники включаються в інформаційні банки даних біржі?
39. Наведіть показники ділової активності.
40. Як розраховуються індекси числа заявок на продаж (купівлю)?
41. Як визначається індекс оптового товарообігу?
42. Поясніть порядок розрахунку індексу цін.
43. Дайте визначення товарному ринку.
44. Дайте визначення ринку цінних паперів. Перерахуйте типи ринків цінних паперів.
45. Яка роль товарних бірж в світовій економіці?
46. Які особливості функціонування українських товарних бірж?
47. Дайте визначення цінного паперу.
48. Які функції виконує цінний папір?
49. Наведіть характеристики цінного паперу.
50. Що розуміється під курсом цінного паперу?
51. Як визначається курс цінних паперів?
52. У чому принципова відмінність фондової біржі від товарної?
53. Які цінні папери є об'єктом біржової торгівлі?
54. Чим відрізняються похідні цінні папери від основних?
55. Дайте характеристику акцій різних типів.
56. Наведіть класифікацію облігацій.
57. Дайте характеристику вторинним цінних паперів.
58. Назвіть цілі та завдання первинного ринку цінних паперів.
59. Перерахуйте ознаки класичної фондової біржі.
60. Які функції виконує фондова біржа?
61. Дайте характеристику організованим фондовим ринкам різних країн.
62. Назвіть особливості українського ринку цінних паперів.
63. Охарактеризуйте позабіржовий ринок цінних паперів.
64. Дайте характеристику брокерської діяльності на ринку цінних паперів.
65. У чому полягає дилерська діяльність на ринку цінних паперів?
66. Охарактеризуйте діяльність інвестиційних компаній.
67. Опишіть діяльність інвестиційних фондів.
68. В чому полягає діяльність комерційних банків на ринку цінних паперів?
69. Які функції виконують комерційні банки на ринку цінних паперів?
70. Дайте визначення поняття валютного ринку.
71. Назвіть учасників валютного ринку.
72. Що таке валютний курс?
73. Охарактеризуйте котирування валют.

74. Дайте визначення валютної операції.
75. Які види угод проводяться з валютою?
76. Дайте визначення касовими операціями.
77. Охарактеризуйте форвардні валютні угоди.
78. Чим відрізняються валютні ф'ючерси від форвардних?
79. Наведіть характеристику валютних опціонів.
80. Охарактеризуйте валютні операції «своп».
81. Розкажіть про порядок укладання угод на валютній біржі.

IV. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ.

Контрольна робота виконується студентами і призначена для поглиблення знання теоретичного матеріалу і отримання практичних навичок щодо участі в біржовій діяльності.

Виконанню контрольної роботи передуює всебічне вивчення теоретичного і практичного матеріалу. Контрольна робота включає 10 варіантів, які розподіляється між студентами за порядковим номером в журналі групи.

№ варіанту	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
теоретичні питання	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
практичні завдання	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	11	12	13	14	15	11	12	13	14	15
	16	17	18	19	20	16	17	18	19	20

Контрольна робота оцінюється за змістом теоретичного матеріалу і обґрунтованості рішення практичних ситуацій. Особливу увагу при цьому звертається на правильність прийнятих рішень, самостійність, логічність суджень і вміння використовувати теоретичні знання у вирішенні практичних завдань. Оскільки всі представлені для вирішення завдання мають різну ступінь складності виконання, то для кожного завдання присвоєно бал за правильне вирішення в підсумковій оцінці контрольної роботи.

Контрольні роботи повинні бути представлені у визначені терміни. Студенти, які не виконали контрольну роботу в термін, не допускаються до підсумкового контролю знань.

Приблизний обсяг теоретичної частини роботи 8-10 сторінок тексту формату А4 (Кегль 14, міжрядковий інтервал = 1,5; відступ зліва = 1,25; автоматичний перенос).

При написанні контрольної роботи необхідно дотримуватися таких правил:

1. Контрольна робота повинна бути надрукована або написана від руки в окремому зошиті.
2. Сторінки необхідно пронумерувати в нижньому правому куті, на першій сторінці номер не вказується.
3. Сторінки повинні мати поля: ліве = 2,5, праве = 2, верхнє і нижнє = 2.
4. Структура роботи включає наступні елементи: титульний аркуш, зміст, основна частина (1 теоретичне питання і 3 практичних завдання відповідно до

варіанту), список літератури. В кінці контрольної роботи ставиться дата виконання роботи і підпис студента.

Варіанти контрольних робіт **Теоретичні питання**

1. Біржа як форма організованого ринку. види бірж.
2. Регулювання біржової діяльності.
3. Органи управління і організаційна структура товарної біржі.
4. Біржові угоди і їх сутність.
5. Хеджування в біржовій торгівлі.
6. Організація біржової торгівлі та її учасники.
7. Економічна роль бірж і аналіз їх діяльності.
8. Товарні біржі і їх діяльність на ринку.
9. Фондовий ринок і операції з цінними паперами.
10. Валютний ринок і валютні операції.

Практичні завдання.

1. Торговець, який має довгу позицію за контрактами на срібло, вирішив ліквідувати своє зобов'язання. Що йому потрібно зробити? Вартість ф'ючерсного контракту з моменту його укладення зросла на 10 дол. Програв або виграв торговець?

2. Торговець, який має коротку позицію за контрактами на пшеницю, вирішив ліквідувати своє зобов'язання. Що йому потрібно зробити? Вартість ф'ючерсного контракту з моменту його укладення знизилася на 30 дол. Програв або виграв торговець?

3. Визначте прибуток або збиток для держателя довгою позиції за контрактом на соєву олію, якщо ціни зросли на 0,05 дол. / Фунт. Одиниця контракту - 60 000 фунтів.

4. Визначте прибуток або збиток для держателя довгою позиції за контрактом на соєву олію, якщо ціни знизилися з 32,05 до 31,70 центів. Одиниця контракту - 60 000 фунтів.

5. Клієнт дав доручення брокеру купити 10 червневих контрактів на золото за ціною 395 дол. за унцію. Одиниця контракту - 100 тройських унцій. Визначте вартість всієї угоди.

6. Ціна одиниці контракту складає 10 центів, одиниця контракту 30 000 фунтів. Визначити суму початкової маржі за умови, що вона становить 5% вартості ф'ючерсного контракту.

7. Вартість ф'ючерсного контракту 100 дол., маржа становить:

- 1) 10 дол.;
- 2) 50 дол.;
- 3) 100 дол.

Яку рентабельність дасть 10% - вий приріст вартості ф'ючерсного контракту?

8. Дилер продав 200 000 барелів нафти по березневих ф'ючерсних контрактах за 14,5 дол. / бар. Маржа склала 2000 дол. за контракт, одиниця

контракту - 1000 барелей. Яка буде сума його рахунку, якщо він закриє угоду при ціні 14,35 дол. / Бар.?

9. Дилер продав 100 000 унцій срібла за грудневими ф'ючерсними контрактами за 4,8 дол. / унцію. Депозит склав 2500 дол. За контракт, одиниця контракту - 5000 унцій. Яка буде сума його рахунку, якщо він закриє угоду при ціні 5,02 дол. за унцію?

10. Торговець продав 20 січневих ф'ючерсних контрактів на нафту по 14,5 долл. за бар. (Одиниця контракту - 1000 барелів, первісна маржа - 1000 дол. за контракт), внісши облігації на суму 50 000 дол. Ціна нафти піднялася до 15,2 дол. / бар. Чи є необхідність вносити змінну маржу, якщо вона становить 75% початкової маржі?

Таблиця 1

Вихідні дані для завдань 11-15

Дата	Продавець		Котирування (Згідно № завдання)					Покупець	
	маржа, дол.	рахунок, дол.	11	12	13	14	15	маржа, дол.	рахунок, дол.
05.05.			1,32	14,1	390,0	7,05	293		
06.05.			1,37	14,3	391,0	7,15	294		
07.05.			1,41	14,0	390,3	7,0	293,6		
08.05.			1,35	13,7	390,6	6,9	293,8		
09.05.			1,33	13,5	391,0	6,8	294		

11. Розрахуйте стан рахунків клієнтів за контрактами на кукурудзу (одиниця контракту - 5000 бушелів). Первісна маржа з-ставляє 10% вартості контракту, варіаційна маржа - 75% першопочаткової маржі (табл.1).

12. Розрахуйте стан рахунків клієнтів за контрактами на нафту (одиниця контракту - 1000 барелей). Первісна маржа становить 7% вартості контракту, варіаційна маржа - 75% першопочаткової маржі (табл.1).

13. Розрахуйте стан рахунків клієнтів за контрактами на золото (одиниця контракту - 100 тройських унцій). Первісна маржа становить 15% вартості контракту, варіаційна маржа - 75% першопочаткової маржі (табл.1).

14. Розрахуйте стан рахунків клієнтів за контрактами на нафту (одиниця контракту - 800 барелів). Первісна маржа становить 3,5% вартості контракту, варіаційна маржа - 80% першопочаткової маржі (табл.1).

15. Розрахуйте стан рахунків клієнтів за контрактами на золото (одиниця контракту - 150 тройських унцій). Первісна маржа становить 5% вартості контракту, варіаційна маржа - 70% першопочаткової маржі (табл.1).

16. Фермер передбачає зібрати 30 000 бушелів пшениці в жовтні. Цільова ціна його майбутнього продажу складає 2,5 дол. / Буш. 15 квітня ф'ючерсні котирування грудневого контракту на пшеницю становили 2,72 дол. / буш. (Одиниця контракту-5000 бушелів). Фермер вирішує хеджувати весь урожай. 20 жовтня фермер продав свій урожай елеватору за ціною 2,32 дол. / буш. і закрив свою ф'ючерсну позицію за ціною 2,51 дол. / буш. Заповніть форму

підсумків угоди і визначте кінцеву ціну продажу пшениці. Визначте результат угоди по цій же формі, якщо фермер хеджував 50% майбутнього врожаю.

Дата	Ціна на готівковому ринку	Ціна на ф'ючерсному ринку	Базис
15.04.			
20.10.			
результат			

Чому буде дорівнювати кінцева ціна продажу?

17. Споживач знає, що йому потрібно закупити 20 000 т скрапленого газу через 3 міс., але він побоюється підвищення цін у порівнянні з поточним рівнем в 160 дол. / т. Негайна закупівля неможлива, так як у споживача немає сховища. У серпні ф'ючерсні контракти на скраплений газ котирувалися по 165 дол. / т. У листопаді ціни на скраплений газ дійсно зросли і склали 180 дол. / т. На ф'ючерсному ринку котирування контрактів на скраплений газ склали 187,5 дол. / т. Визначте результати угоди і підсумкову ціну закупівлі скрапленого газу.

18. Фермер, який отримав перші добрі сходи зернових, підрахував, що встановилася на 1 березня поточна ціна 125 дол. / т на готівковому ринку дозволить окупити витрати і отримати достатній прибуток. Він передбачає завершити прибирання в кінці серпня. Побоюючись зниження цін в період масового збору та продажу зернового врожаю, він укладає на ф'ючерсній біржі контракт на поставку свого товару 1 вересня по ціні 140 дол. / т. З наближенням терміну виконання можуть виникнути три ситуації. Розберіть кожну з них.

1) З огляду на перевищення пропозиції над попитом в кінці серпня поточна ціна готівкового ринку знизилася до 120 дол. / т, що призвело до відповідного зниження її і на ф'ючерсному ринку до 135 дол. / т.

2) У зв'язку із збільшеним попитом переробних підприємств поточна ціна на зерно в кінці серпня на готівковому ринку піднялася до 135 дол. / т, на ф'ючерсному ринку вона склала 150 дол. / т.

3) Через неврожай поточна ціна на готівковому ринку зросла більше контрактної до 145 дол. / т, на ф'ючерсному ринку вона піднялася до 160 дол. / т.

19. Виробник фотопаперу знає, що в грудні йому потрібно заку- пити 20 000 унцій срібла. Цільова ціна його майбутньої покупки складає 4,5 дол. / Унцію. 10 вересня ф'ючерсні контракти на срібло становили 4,75 дол. / Унцію. Виробник вирішив хеджувати свою покупку. 25 грудня ціна на срібло становила 4,7 дол. / Унцію. Ф'ючерсні контракти котируються за ціною 4,9 дол. / Унцію. Визначте результати угоди і кінцеву ціну покупки срібла. Одиниця контракту на срібло становить 5000 унцій.

20. Споживачеві палива потрібно закупити в березні 15 000 т скрапленого газу. Його цільова ціна становить 155 дол. / Т. Негайна закупівля неможлива, так як у нього немає сховища. У грудні ф'ючерсні контракти на скраплений газ котируються за ціною 161 дол. / Т (одиниця контракту - 100 т). Він вирішує хеджувати 10 000 т скрапленого газу. У березні ціна на скраплений газ склала 160 дол. / Т, а на ф'ючерсному ринку - 170 дол. / Т. Визначивши результат

угоди і кінцеву ціну покупки скраплений газ.

V. ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ.

1. Основні риси біржової торгівлі:

- 1) біржова торгівля проводиться в одному місці і у встановленій годині;
- 2) підпорядкованість встановленим правилам біржової торгівлі;
- 3) публічність, тобто відкритість і гласність торгівлі;
- 4) регулювання з боку держави і громадськості;
- 5) біржова торгівля проводиться за встановленими цінами.

2. Основні етапи еволюції біржової торгівлі:

- 1) біржова торгівля валютою;
- 2) біржова торгівля реальним товаром;
- 3) біржова торгівля цінними паперами;
- 4) біржова торгівля будівельними матеріалами.

3. Причини відродження бірж в Україні в 1990-х роках .:

- 1) орієнтація на ринкову економіку;
- 2) орієнтація на централізоване інвестування;
- 3) відмова від централізованого розподілу продукції, що випускається;
- 4) розвал господарських зв'язків між підприємствами;
- 5) поява нових форм власності.

4. Складовими елементами поняття біржі є:

- 1) місце для торгівлі;
- 2) оптовий ринок товарів;
- 3) організація торговців;
- 4) організація покупців.

5. Організація біржових зборів включає:

- 1) організацію біржових торгів;
- 2) розробку правил біржової торгівлі;
- 3) матеріально-технічне забезпечення торгів;
- 4) допуск відвідувачів до торгів.

6. Розробка біржових контрактів включає:

- 1) стандартизацію розмірів партій товару;
- 2) вироблення єдиних вимог і розрахунків за біржовими угодами;
- 3) стандартизацію вимог до якісних характеристик біржових товарів;
- 4) узгодження ціни з органами влади.

7. Ціннісна функція біржових торгів:

- 1) виявлення ринкових цін;
- 2) регулювання ринкових цін;
- 3) прогнозування цін на біржові товари;
- 4) встановлення ринкових цін.

8. Функція хеджування на біржі передбачає:

- 1) страхування продавця від зниження цін;
- 2) страхування покупця від підвищення цін;
- 3) страхування посередників від підвищення і пониження цін;
- 4) захист покупця від несумлінності посередника.

9. Спекулятивна функція біржових торгів:

- 1) форма комерційної діяльності;
- 2) отримання прибутку;
- 3) зменшення витрат обігу;
- 4) зменшення транспортних витрат.

10. Інформаційна функція біржових торгів:

- 1) надання інформації про біржових цінах;
- 2) надання інформації про фірми, які торгують на біржі;
- 3) надання інформації про ринкову кон'юнктуру;
- 4) надання інформації про посадових осіб біржі.

11. Перерахуйте види бірж за класифікаційною ознакою «вид біржового товару»:

- 1) лісові;
- 2) товарні (товарно-сировинні);
- 3) фондові;
- 4) валютні.

12. Перерахуйте види бірж за класифікаційною ознакою організації:

- 1) публічно-правові;
- 2) частково-правові;
- 3) закриті;
- 4) змішані.

13. Перерахуйте види бірж за класифікаційною ознакою «Форма участі відвідувачів у торгах біржі»:

- 1) закриті;
- 2) відкриті;
- 3) змішані;
- 4) напівзакриті.

14. Перерахуйте види бірж за класифікаційною ознакою «номенклатури товарів, що реалізуються на біржі»:

- 1) спеціалізовані;
- 2) універсальні;
- 3) широкого профілю;
- 4) змішані.

15. Перерахуйте види бірж за класифікаційною ознакою «характер укладання біржових угод»:

- 1) реального товару;
- 2) ф'ючерсні;
- 3) опціонні;
- 4) товарні.

16. Цілі регулювання біржової діяльності:

- 1) підтримання порядку на біржовому ринку;
- 2) захист учасників ринку від несумлінності і шахрайства окремих осіб або організацій;
- 3) забезпечення успішної торгівлі;
- 4) створення ефективного ринку;

17. Характерні риси речового біржового товару:

- 1) масовий характер виробництва і споживання;
- 2) обсяг;
- 3) хороша збереженість;
- 4) транспортабельність.

18. Основні принципи регулювання біржового ринку:

- 1) забезпечення конкуренції;
- 2) забезпечення гласності;
- 3) недопущення суміщення нормотворчості і нормозастосування в одному органі;
- 4) реєстрації учасників ринку.

19. Класи біржових товарів:

- 1) речові товари;
- 2) цінні папери;
- 3) іноземна валюта;
- 4) картопля.

20. Біржові товари повинні відповідати наступним вимогам:

- 1) повинні бути масовими;
- 2) повинні бути стандартні і взаємозамінні;
- 3) повинні бути антикваріатом;
- 4) 4) повинні бути з вільними цінами.

21. До біржових товарів відносять:

- 1) зернові;
- 2) космічна техніка;
- 3) живі тварини і м'ясо;
- 4) харчосмакові товари.

22. Перерахуйте права членів біржі:

- 1) брати участь в загальних зборах біржі і управлінні її справами;
- 2) обирати і бути обраними до органів управління і контролю;
- 3) користуватися майном біржі, наявної інформацією і будь-якими послугами, які вона надає;
- 4) торгувати в залі біржі;
- 5) торгувати за вищими цінами.

23. Виберіть із запропонованих учасників біржових торгів:

- 1) члени біржі і їхні представники;
- 2) брокери, акредитовані на біржі;
- 3) засновники біржі;
- 4) відвідувачі біржі.

24. Процедура лістингу на біржі повинна забезпечувати:

- 1) рівні можливості для учасників біржової торгівлі;
- 2) своєчасне виключення зі списку цінних паперів, які втратили ва-встановленим вимогам.
- 3) допуск цінних паперів на біржові торги;
- 4) надання додаткових привілеїв цінних паперів.

25. Торговельне доручення брокеру містить:

- 1) вид торгового доручення (купівля або продаж);
- 2) обсяг заявки і рівень ціни;
- 3) термін виконання торгового доручення;
- 4) вид упаковки.

26. Методи біржової торгівлі:

- 1) публічна торгівля;
- 2) торгівля пошепки.
- 3) змішана торгівля;
- 4) електронна торгівля.

27. Біржові операції з валютою:

- 1) термінова операція "своп";
- 2) проста термінова операція;
- 3) опціонна Угода;
- 4) змішана Угода.

28. Біржові угоди на товарній біржі:

- 1) угоди з реальним товаром;
- 2) угоди без реального товару;
- 3) угоди за готівковий розрахунок;
- 4) угоди в кредит.

29. Перерахуйте різновиди угод з премією:

- 1) подвійні;
- 2) кратні;
- 3) змішані;
- 4) складні.

30. Перерахуйте різновиди угод без реального товару:

- 1) ф'ючерсні;
- 2) опціонні;
- 3) змішані;
- 4) форвардні.

31. Перерахуйте різновиди угод на фондовій біржі:

- 1) за термінами укладення та виконання угод;
- 2) за способом встановлення ціни;
- 3) за способом виконання;
- 4) пролонгаційні.

32. Види аукціонів, що застосовуються в процесі біржових торгів:

- 1) простий;
- 2) подвійний;
- 3) відкритий;
- 4) змішаний.

33. Відмінні риси ф'ючерсного контракту перед форвардним контрактом:

- 1) зміст договору;
- 2) стандартизація по всіх параметрах;
- 3) повна гарантія виконання контракту;
- 4) повна уніфікація контракту.

34. Переваги стандартизації ф'ючерсного контракту:

- 1) прискорення процесу укладання угоди;
- 2) збільшення кількості укладених угод;
- 3) спрощення розрахунків за угодами;
- 4) збільшення номенклатури товарів, що реалізуються.

35. Функції розрахункової палати в діяльності біржі:

- 1) реєструє брокерів;
- 2) визначає і приймає заставні суми;
- 3) організовує виконання ф'ючерсних контрактів;
- 4) гарантує виконання ф'ючерсних контрактів;

36. Хеджування в діяльності біржі - це:

- 1) біржове страхування від несприятливої зміни ціни;
- 2) спосіб отримання прибутку в процесі біржової ф'ючерсної торгівлі;
- 3) біржове страхування від несприятливої зміни ціни, основи-ваючий на відмінностях у динаміці цін реальних товарів і цін ф'ючерсних контрактів на цей же товар.
- 4) зменшення втрат від різкого коливання цін на товар.

37. Техніка хеджування включає:

- 1) продаж ф'ючерсного контракту і викуп його в подальшому;
- 2) покупка ф'ючерсного контракту і продаж його в подальшому;
- 3) покупка реального товару і продаж ф'ючерсного контракту;
- 4) продаж реального товару і покупка ф'ючерсного контракту.

38. Правила ф'ючерсної торгівлі:

- 1) продавець контракту завжди грає на пониження ціни контракту;
- 2) продавець контракту завжди грає на підвищення ціни контракту;
- 3) продавець контракту завжди грає на пониження і підвищення ціни контракту;
- 4) продавець контракту завжди прогнозує зміну цін на біржові товари.

39. Перерахуйте види опціонів:

- 1) на купівлю;
- 2) на продаж;
- 3) американський;
- 4) змішаний.

40. Основні переваги опціонів:

- 1) висока рентабельність операцій з опціонами;
- 2) мінімізація ризику для покупця опціону;
- 3) багатоваріантний вибір стратегій;
- 4) зменшення терміну реалізації товару.

41. Загальні збори членів біржі виконують наступні функції:

- 1) здійснення загального керівництва біржею;
- 2) затвердження та зміна установчих документів;
- 3) вибори і затвердження загальних зборів;
- 4) затвердження результатів діяльності біржі і розподілу прибутку.

42. Форвардний контракт являє собою:

- 1) угоду двох сторін про поставку товару в певний момент;
- 2) угоду двох сторін про поставку товару в певний момент в майбутньому;

- 3) угоду двох сторін про поставку товару в певний момент в майбутньому за ціною, погодженою в процесі відкритої торгівлі на біржі;
 - 4) угоду купівлі-продажу картоплі і овочів.
- 43. Маржа у ф'ючерській торгівлі виступає в якості:**
- 1) гарантійного депозиту;
 - 2) платежу за вартість контракту;
 - 3) покриття збитків що виникли учасників операції;
 - 4) виплати комісійних.
- 44. Види спекулянтів:**
- 1) позиційні спекулянти;
 - 2) одноденні спекулянти;
 - 3) скальпери;
 - 4) біржові спекулянти.
- 45. Ф'ючерсні ціни визначаються:**
- 1) методом відкритого вигуку в процесі зіткнення пропозицій на продаж і купівлю;
 - 2) наказами клієнтів;
 - 3) керівниками біржі;
 - 4) розрахунковою палатою.
- 46. Регулювання ф'ючерсної торгівлі досягається:**
- 1) зворотною операцією;
 - 2) постачанням;
 - 3) купівлею;
 - 4) продажем.
- 47. Основні показники, що характеризують ф'ючерсну торгівлю:**
- 1) обсяг торгівлі;
 - 2) відкрита позиція;
 - 3) закрита позиція;
 - 4) прибуток.
- 48. Умови, необхідні для нормального функціонування біржової торгівлі:**
- 1) наявність ринкового середовища;
 - 2) самостійність підприємств;
 - 3) насиченість ринку біржовими товарами;
 - 4) відсутність необмеженого числа продавців, покупців і посередників.
- 49. Класифікація бірж здійснюється за такими ознаками:**
- 1) вид біржового товару;
 - 2) роль держави в організації бірж;
 - 3) порядок фінансування;
 - 4) правове становище.
- 50. Власність біржі як юридичної особи складається з:**
- 1) майна і вкладів, переданих членами-учасниками в якості статутного капіталу;
 - 2) продукції (послуг), створеної працівниками біржі в період її діяльності;
 - 3) отриманих доходів у вигляді щорічних внесків членів-учасників;
 - 4) зборів з учасників торгівлі.

51. До компетенції біржового комітету і його членів відносяться:

- 1) керівництво діяльністю біржі в період між загальними зборами її членів;
- 2) контроль за діяльністю правління біржі;
- 3) розпорядження фінансовими коштами та іншим майном біржі, контроль за витрачанням коштів правлінням біржі;
- 4) представництво біржі в різних організаціях.

52. Структурні підрозділи біржі:

- 1) комісія з прийому членів розглядає заявки на прийняття в члени біржі;
- 2) арбітражна комісія вирішує спори, що виникають між учасниками біржової торгівлі;
- 3) комісія з торгової етики здійснює контроль за виконанням учасниками біржових торгів правил біржової торгівлі;
- 4) ділова комісія біржі.

53. Державний контроль за біржовою діяльністю базується на дотриманні наступних принципів:

- 1) суспільної корисності;
- 2) гласності та відкритості біржових торгів;
- 3) вертикальної підпорядкованості;
- 4) саморегулювання.

VI. СЛОВНИК ТЕРМІНІВ І ПОНЯТЬ.

Акредитація учасників біржових торгів — процедура, у ході якої уповноважена особа члена біржі (брокер, трейдер) засвідчує свою компетенцію щодо здійснення ним біржових операцій, а також інших професійних дій і на підставі атестації набуває на визначений термін право на участь у біржових торгах відповідно до біржових правил.

Андеррайтер — юридична особа, яка відповідно до укладеного з емітентом договору андеррайтингу здійснює розміщення облігацій емітента. Андеррайтером може бути виключно особа, яка у встановленому порядку одержала ліцензію на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів — діяльності по випуску та обігу цінних паперів (торговець цінними паперами).

Асоційований член біржі — юридична особа, яка користується, але не володіє біржовим брокерським місцем терміном не менше одного року способом, визначеним статутом та/або правилами біржі, має право укласти угоди від свого імені та виконує вимоги всіх законодавчих та нормативних актів щодо ринку товарів та вимоги статуту і правил біржі.

Арбітражний комітет — постійно діючий орган біржі, який вирішує спори, що виникають між учасниками або біржею та учасником та діє на підставі регламенту біржового арбітражу.

Аукціон — спосіб продажу товарів, згідно з яким покупцем визнають учасника аукціону, який запропонував найвищу ціну відповідно до визначених умов.

Базис поставки — умови та місце передачі товару та/або права власності на товари, базові активи.

Базовий актив — товари, що є предметом виконання зобов'язань за деривативом.

Бартер (товарний обмін) — господарська операція, яка передбачає проведення розрахунків за товари (роботи, послуги) у будь-якій формі, іншій, ніж грошова, включаючи будь-які види заліку та погашення взаємної заборгованості, у результаті яких не передбачено зарахування коштів на рахунки продавця для компенсації вартості таких товарів (робіт, послуг).

Безперервний подвійний аукціон — аукціон, у режимі якого учасники торгів можуть виставляти заявки на купівлю та продаж у будь-який момент торгової сесії, допускається коригування ціни та обсягу заявок, а також їхнє зняття з торгів до моменту укладання угоди.

Біржова заявка — визначені правилами біржі форма та порядок подання в торгову систему учасником торгів пропозиції на купівлю чи продаж біржового товару, що є необхідною підставою для укладання біржової угоди.

Біржова операція — дії, які здійснюють брокери/дилери та/або фахівці біржі в процесі укладення біржової угоди (збір замовлень, їх узагальнення та класифікація, котирування та оголошення курсу на біржовий товар, звірення параметрів угоди тощо).

Біржова послуга — послуга, яку надає клієнтам біржа або члени біржі з метою задоволення їх потреб, пов'язаних з біржовою торгівлею (інформування, консультування, арбітражне та технічне обслуговування тощо).

Біржове замовлення — визначений правилами біржі письмовий (на спеціальному бланку) або усний спосіб оголошення брокером/дилером відкритої пропозиції на купівлю чи продаж цінних паперів, який є достатньою підставою для котирування та/або прийняття біржової угоди до виконання.

Біржовий бюлетень — офіційне видання біржі, у якому публікують курси цінних паперів та супровідна інформація, яка не належить до конфіденційної або до такої, що згідно з чинним законодавством не підлягає розголошенню.

Біржовий день (торгова сесія) — визначений правилами біржі робочий день або період часу, протягом якого відбувається біржовий аукціон і фіксуються біржові курси, на рівні яких розпочинають укладання біржових угод на наступному аукціоні.

Біржовий індекс — середній показник біржової активності, який узагальнює динаміку цін на цінні папери і свідчить про зміни в рівні цін за певний час.

Біржовий комітет — орган управління біржі, який здійснює управління нею у період між загальними зборами на підставі Статуту біржі.

Біржовий контракт — договір про виконання угоди щодо поставки біржового товару проти оплати коштів, укладання якого є можливим лише між членами біржі за формою, встановленою правилами біржі.

Біржовий опціонний контракт (опціон) — біржовий строковий контракт, який в обмін на отримання премії надає покупцеві право, але не

обов'язок, купити або продати базовий актив (або провести взаєморозрахунки) за ціною та в строки обумовлені контрактом. Премія за біржовим опціонним контрактом визначаються контрагентами в момент його укладення.

Біржовий товар — продукція, валютні цінності, цінні папери та деривативи, які є предметом торгів на біржі згідно з її правилами та положеннями та чинним законодавством і до здійснення операцій з якими біржа висуває вимоги щодо порядку укладання угод, здійснення розрахунків і вживає заходи по регулюванню ринку.

Біржовий ринок — організація біржової торгівлі, яка регламентована правилами та положеннями біржі.

Біржовий реєстр — документ, який містить перелік цінних паперів, що офіційно котируються на біржі.

Біржовий строковий контракт (контракт, строковий контракт) — стандартизований контракт на строк (з поставкою та розрахунками в майбутньому), прийнятий біржею до торгівлі, і типові реквізити якого визначені у його специфікації.

Біржові торги, біржова торгівля — організоване укладання цивільно - правових угод з обов'язковою наявністю у організатора торгівлі єдиного торговельного залу і правил торгівлі;

Брокерська контора — окремий самостійний підрозділ або окрема юридична особа члена біржі, що зареєстрована на біржі.

Брокери — фізичні особи — уповноважені особи членів біржі, що діють на підставі довіреностей брокерських контор, обов'язки яких полягають у виконанні доручень членів біржі та/або їх клієнтів щодо здійснення біржових операцій.

Валютний дериватив — стандартний документ, який засвідчує право продати та/або купити валютну цінність на обумовлених умовах у майбутньому. Правила випуску та обігу валютних деривативів установлює Національний банк України.

Валютні кошти — валютні цінності: а) іноземна валюта готівкою, б) платіжні документи (чеки, векселі, тратти, депозитні сертифікати, акредитиви та інші) в іноземній валюті, в) цінні папери (акції, облігації, купони до них, бони, векселі та інші) в іноземній валюті, г) золото та інші дорогоцінні метали у вигляді зливків, пластин та монет, а також сертифікати, облігації, варанти та інші цінні папери, номінал яких виражений у золоті, дорогоцінних каменях.

Варіаційна маржа — грошова сума, яка має бути нарахована на кліринговий рахунок учасника біржової торгівлі терміновими контрактами або списана з цього рахунку за підсумками клірингу щодо кожного біржового дня (торговельної сесії).

Виконання заявки — відкриття/закриття позиції на купівлю/продане деривативів на підставі заявки і відповідно до її параметрів.

Відкрита позиція — сукупність прав і обов'язків учасника торгів, що виникають у результаті укладання біржових угод щодо деривативів. Позиція може бути довгою (на купівлю) або короткою (на продаж).

Гарантійний внесок — застава, внесена коштами учасника біржової

торгівлі чи торгівлі на організаційно оформленому позабіржовому ринку (як учасника торговельно-інформаційної системи), яка необхідна для відкриття позиції.

Дериватив — стандартний документ, що засвідчує право та/або зобов'язання придбати або продати цінні папери, матеріальні або нематеріальні активи, а також кошти на визначених ним умовах у майбутньому. Стандартна (типова) форма деривативів та порядок їх випуску та обігу встановлює законодавство. До деривативів належать: форвардний контракт; ф'ючерсний контракт; опціон. Відповідно до виду цінностей деривативи розподіляють на: опціон; валютний дериватив; товарний дериватив.

Дилер — фізична особа, яка є уповноваженою особою брокерської контори або учасником торговельно-інформаційної системи, котра здійснює цивільно-правові угоди щодо цінних паперів, які передбачають оплату цінних паперів проти їх поставки новому власнику від свого імені та за свій рахунок з метою перепродажу третім особам.

Довга позиція — сукупність контрактів однієї серії, що виникає за укладеною учасником біржового ринку угодою або по сумі укладених ним угод під час купівлі відповідних контрактів.

Договір купівлі-продажу — угода, що укладають продавець та покупець за результатами аукціону, яка визначає умови продажу продукції, цінних паперів або валюти та перехід від продавця покупцю права власності на них.

Електронна система — програмно-апаратний комплекс, який забезпечує проведення біржової торгівлі, здійснення біржового клірингу і розрахунків, а також підтримку, збереження, обробку і розкриття інформації, необхідної для організації та проведення електронних торгів деривативами.

Закриття позиції — стандартна процедура припинення прав і обов'язків за деривативом шляхом дій (процедур), передбачених правилами і специфікацією контракту.

Зал торгів — приміщення біржі, де безпосередньо проходять торги, з особливим порядком доступу, який регламентується правилами та положеннями біржі.

Інвестор на ринку цінних паперів — фізична або юридична особа, яка придбаває цінні папери від свого імені та за свій рахунок з метою одержання доходу чи збільшення вартості цінних паперів або набуття відповідних прав, що надають власнику цінних паперів відповідно до чинного законодавства.

Клієнт біржі — особа, що користується торговельними послугами біржі, яка не є членом біржі і яка не зареєстрована на ній як брокер/діл ер, але виступає стороною (контрагентом) біржової угоди.

Клієнт брокера — юридична або фізична особа — в інтересах та за рахунок якого здійснюють біржові операції з купівлі чи продажу товару.

Коротка позиція — сукупність контрактів однієї серії, що виникає за укладеною учасником біржового ринку угодою або по сумі укладених ним угод при продажі відповідних контрактів.

Котирування — механізм визначення та/або фіксації середньої ринкової ціни біржового товару.

Котирувальна комісія — орган біржі, що діє на підставі положення біржі «Про котирувальну комісію» та здійснює керуючі та контролюючі функції щодо лістингу цінних паперів.

Крок (тік; крок ціни; крок аукціону; крок торгів) — фіксована надбавка, на яку в процесі торгів підвищується чи понижується початкова та кожна наступна запропонована в ході торгів ціна одиниці купівлі-продажу оголошеного ліцитатором товару чи лота (одиниці чи партії продукції, валюти, цінних паперів, або деривативу). Розмір кроку аукціону установлює організатор аукціону.

Лістинг — внесення цінних паперів до списку цінних паперів (до біржового реєстру), які котируються на фондовій біржі або можуть бути предметом укладення угод на біржових аукціонах чи в торговельно-інформаційній системі, якщо це передбачено їх правилами.

Лот — одиниця товару, що виставляється для продажу на аукціоні, або партія аукціонних товарів, яку пропонують для продажу як одне ціле. Кожному лоту надається свій номер, що зазначається в інформаційній картці оголошується ліцитатором під час проведення аукціону.

Маклер — працівник біржі, який проводить біржові торги та контролює дії учасників біржових торгів щодо дотримання ними правил.

Маркет-мейкер — категорія учасника біржового ринку, якому, надаються додаткові права та обов'язки з підтримки ліквідності цінних паперів та деривативів, які є предметом торгів на біржі.

Опціон — стандартний документ, який засвідчує право придбати (продати) цінні папери (товари, кошти) на визначених умовах у майбутньому, з фіксацією ціни на час укладення такого опціону або на час такого придбання за рішенням сторін контракту. Перший продавець опціону (емітент) несе безумовне та безвідкличне зобов'язання щодо продажу цінних паперів (товарів, коштів) на умовах укладеного опціонного контракту. Будь-який покупець опціону має право відмовитися у будь-який момент від придбання таких цінних паперів (товарів, коштів). Претензії щодо неналежного виконання або невиконання зобов'язань опціонного контракту можуть пред'являтися виключно емітенту опціону. Опціон може бути проданий без обмежень іншим особам протягом строку його дії.

Оферта — пропозиція одного учасника торгівлі укласти біржову угоду з іншим учасником торгівлі, зафіксована біржею.

Офсетна (зворотна) угода — угода за відповідним контрактом, укладення якої призводить до зменшення відкритої позиції учасника біржового ринку за таким контрактом.

Переможець аукціону — покупець, який визначений ліцитатором як такий, який запропонував в процесі торгів за товар найбільшу ціну.

Позиція відкрита — сукупність зареєстрованих на ім'я учасника біржової торгівлі деривативів чи біржових торгових доручень, зобов'язання за якими ще не виконані.

Похідні цінні папери — цінні папери, механізм випуску та обігу яких пов'язаний з правом на придбання чи продаж протягом терміну, визначеного договором (контрактом), цінних паперів, інших фінансових та/або товарних ресурсів.

Початкова ціна акцій — ціна, яка визначається продавцем та оголошується на початку аукціону.

Початкова маржа — грошові кошти, які необхідно внести для укладення ф'ючерсного контракту і забезпечення гарантій виконання зобов'язань за відкритою позицією.

Правила біржових торгів — внутрішній документ біржі, який визначає правила допуску та участі в біржових торгах, укладання та виконання угод що укладають на біржі, вимоги до учасників та товарів, порядок виконання угод та взаєморозрахунків, права та відповідальність учасників, вирішення спірних питань. Правила повинні відповідати вимогам законодавства та умовам статуту біржі. Правила торгів чинні після їх ухвалення біржовим Комітетом.

Призупинення торгів — тимчасове припинення біржових торгів у випадках, передбачених внутрішніми нормативними документами біржі.

Професійна діяльність на ринку цінних паперів — діяльність суб'єктів господарювання, для яких ця діяльність є виключною, та банків по перерозподілу фінансових ресурсів за допомогою цінних паперів та організаційному, інформаційному, технічному, консультативному та іншому обслуговуванню випуску та обігу цінних паперів та їх похідних.

Регламент торгів (регламент) — сукупність норм та процедур, що визначають порядок проведення торгів.

Реєстр заявок — список заявок, поданих учасниками торгів та зареєстрованих біржею. Умови подачі та внесення до реєстру заявок визначають правила біржі.

Реєстр угод — список угод, який складають на біржі.

Реєстрація брокерів для участі у біржових торгах — процедура засвідчення повноважень та компетенції брокера (наданих йому членом біржі та/або клієнтом) для участі у біржових торгах для здійснення ним біржових операцій.

Ринок товарів (робіт, послуг) — сфера обігу товарів (робіт, послуг), яку визначають виходячи з можливості покупця (продавця) реально і без значних додаткових витрат придбати (продати) товар (роботу, послугу) на найближчій стосовно будь-якої із сторін договору території.

Розрахункова палата біржі — спеціальний підрозділ біржі, що проводить реєстрацію угод і взаємних зобов'язаннях учасників, які впливають з укладених біржових угод.

Середньозважена ціна — ціна, яку визначають за результатами аукціону відповідно до умов поставки продукції (нафти, газового конденсату, скрапленого газу та вугілля, зерна тощо).

Середньозважений валютний курс — результат ділення суми добутків величин курсів Національного банку та кількості днів їх дії у звітному місяці на кількість календарних днів у цьому місяці.

Страйк (ціна страйк, страйк-ціна, ціна виконання опціону) — зафіксована на момент укладання угоди ціна, за якою покупець опціону може купити/продати базовий актив опціонного контракту в разі його реалізації останнього.

Стартова ціна лота — ціна, яку формують, виходячи з ціни аукціонних товарів (крім випадків, коли оцінку проводять за регульованими цінами) і до якої входять суми податків і зборів, що підлягають сплаті під час переміщення цих товарів через митний кордон України, за ставками, що діють на день реалізації, якщо такі податки і збори не були попередньо сплачені з урахуванням витрат на підготовку та проведення аукціону.

Технології проведення торгів — описані діючі механізми організації торгів на біржі.

Товар — будь-яка продукція, послуги, роботи, цінні папери, валюта, права інтелектуальної власності та інші немайнові права, які призначені для реалізації — продажу (оплатної передачі) або міни (бартеру).

Товарна біржа — біржа, що створена та функціонує відповідно до Закону України «Про товарну біржу». Товарна біржа є особливим суб'єктом господарювання у формі організації, яка надає послуги в укладанні біржових угод, виявленні попиту та пропозиції на товари, товарних цін, вивчає, упорядковує товарообіг і сприяє пов'язаним з ним торговим операціям.

Торгова сесія — період часу, відведений для проведення біржової торгівлі, впродовж якого учасники торгів оприлюднюють заявки і здійснюють біржові операції за відповідною серією (видом) контрактів.

Торговий день — визначений біржею робочий день, у який на біржі проводять торги та протягом якого біржа забезпечує організацію торгівлі товарами шляхом проведення торговельних та кербових сесій, якщо інше не передбачене регламентом торгів. Моменти початку та закінчення торгового дня визначаються регламентом торгів. •

Торговий час — часовий інтервал, протягом якого відбуваються біржові торги (біржові аукціони).

Трейдери — учасники біржових торгів які є представниками членів біржі. Треjder — фізична особа, уповноважена проводити біржові операції від імені члена біржі на підставі довіреності. Трейдера допускають до проведення операцій на біржі після його включення до реєстру трейдерів відповідно до порядку одержання доступу. Треjder члена біржі уповноважений укладати угоди за рахунок і за дорученням члена біржі (клієнта члена біржі) та не має права укладати угоди від свого імені та за власні кошти.

Угода (біржова угода) — одночасне прийняття учасниками біржового ринку (які називаються сторонами (контрагентами) угоди) прав та зобов'язань за відповідним строковим контрактом; угоду вважають укладеною після її реєстрації біржею у процесі біржового торгу.

Учасники біржового ринку (учасники) — юридичні та фізичні особи, які мають право укладати біржові угоди на біржі самі згідно чинного законодавства України або через членів біржі згідно з Правилами та положеннями біржі.

Ф'ючерсний контракт (ф'ючерс) — біржовий строковий контракт, який засвідчує зобов'язання придбати (продати) певну кількість базового активу у визначений час на визначених умовах у майбутньому з фіксацією цін та обсягу на момент укладання угоди. Ф'ючерсний контракт — стандартний документ, який засвідчує зобов'язання придбати (продати) цінні папери, товари або грошові кошти (валюту) у визначений час та на визначених умовах у майбутньому (через багато місяців), з фіксацією цін виконання зобов'язань сторонами контракту. При цьому будь-яка сторона ф'ючерсного контракту має право відмовитися від його виконання виключно за наявності згоди іншої сторони контракту або у випадках, визначених цивільним законодавством. Покупець ф'ючерсного контракту має право продати такий контракт протягом строку його дії іншим особам без погодження умов такого продажу з продавцем контракту.

Ф'ючерсний ринок — складова частина біржового строкового ринку.

Фінансові посередники — юридичні особи, які мають право брати участь в аукціоні з цінних паперів, а також банки та торгівці цінними паперами, які мають відповідний дозвіл (ліцензію), що видає Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку.

Фондова біржа — біржа, що створена та функціонує відповідно до Закону України «Про цінні папери і фондову біржу».

Форвардний контракт — стандартний документ, який засвідчує зобов'язання особи придбати (продати) цінні папери, товари або кошти у визначений час та на визначених умовах у майбутньому (через декілька місяців), з фіксацією цін такого продажу яка сформувалась в результаті біржового аукціону під час укладення такого форвардного контракту. При цьому будь-яка сторона форвардного контракту має право відмовитися від його виконання виключно за наявності згоди іншої сторони контракту або у випадках, визначених цивільним законодавством. Претензії щодо невиконання або неналежного виконання форвардного контракту може пред'являти його покупець виключно емітенту такого форвардного контракту. Продавець форвардного контракту не може передати (продати) зобов'язання за цим контрактом іншим особам без згоди покупця форвардного контракту. Покупець форвардного контракту має право без погодження з іншою стороною контракту в будь-який момент до закінчення строку дії (ліквідації) форвардного контракту продати такий контракт будь-якій іншій особі, включаючи продавця такого форвардного контракту.

Форс-мажор — виникнення надзвичайних і невідворотних обставин, у тому числі обставин непереборної сили, результатом яких є невиконання зобов'язань однієї із сторін.

Цінні папери на Українській фондовій біржі — цінні папери, які допущені до офіційного та неофіційного котирування на УФБ, параметри яких введені в СЕЛТ. До системи вводять виключно цінні папери, які обслуговуються Національною депозитарною системою.

VII. ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ З ДИСЦИПЛІНИ.

1. Характерні особливості біржової торгівлі.
2. Основні історичні етапи виникнення бірж і їх розвитку.
3. Структура світового біржового обігу та територіальне розміщення бірж залежно від їх товарної спеціалізації.
4. Біржовий ринок США і його характеристика.
5. Біржовий ринок Великобританії, Франції та Японії.
6. Особливості формування біржового ринку в Україні.
7. Характерні особливості та етапи розвитку бірж у Європейських країнах.
8. Регулювання біржової торгівлі в США.
9. Регулювання біржової діяльності в Україні. Законодавчо-правові документи, що регулюють біржову торгівлю.
10. Закон України “ Про товарні біржі”. Основні складові та їх коротка характеристика.
11. Оподаткування біржової діяльності. Види податків що справляються з учасників товарного біржового ринку.
12. Світовий біржовий товарообіг та місце сільськогосподарської продукції в ньому.
13. Етапи розвитку біржового аграрного ринку.
14. Концепція розвитку біржового ринку сільськогосподарської продукції.
15. Структура біржового ринку сільськогосподарської продукції.
16. Шляхи удосконалення і розвиток біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією.
17. Класифікація бірж. Поділ бірж в залежності від виду біржового товару.
18. Біржа – класичний інститут ринкової економіки. Характеристика бірж з економічного, організаційного і юридичного аспектів.
19. Універсальні біржі та спеціалізовані біржі і їх характеристика.
20. Товарні біржі і їх характеристика.
21. Біржовий товар, його визначення. Основні вимоги до біржового товару.
22. Речовий біржовий товар та його групи і підгрупи.
23. Цінні папери – біржовий товар. Часові просторові та ринкові характеристики.
22. Первинні і вторинні цінні папери. Безпаперові або бездокументарні цінні папери.
23. Валюта як біржовий товар. Валютний курс.
24. Правила біржової торгівлі їх сутність та технологія прийняття.
25. Основні технологічно операції при здійсненні торгів на вітчизняних біржах.
26. Операційний зал біржі. Його функції та характеристика.
27. Брокерська контора. Статус та організаційні форми.
28. Основні вимоги до організації роботи брокера.
29. Види брокерських угод. Брокерське обслуговування за договором.
30. Брокерське обслуговування за договором-дорученням. Види винагород брокера.
31. Біржова угода. Характеристика біржової угоди з економічного, організаційного, юридичного та етичного поглядів.

32. Спотова угода (контракт): визначення та характерні особливості і їх роль у становленні біржової торгівлі.
33. Форвардна угода (контракт): визначення, характерні особливості, недоліки, відмінності від спотової угоди.
34. Види опціонів. Опціон на купівлю, продаж та подвійний опціон.
35. Основні відмінності між ф'ючерсною і форвардною угодами.
36. Поняття хеджування та його види. Теорія хеджування та його переваги.
37. Роль і місце спекулянтів на ф'ючерсному ринку.
38. Спекулянти “ведмеді” і “бики”, їх різниця і задачі.
39. Принципи формування цін на товарній біржі. Види біржових цін. Структура елементів біржової ціни на товар.
40. Види цінової політики і стратегія продавця на товарній біржі. Суть і правила котирування цін.
41. Розвиток інтернет-трейдингу в Україні. Проведення операцій в інтернеттрейдингу. Основні системи інтернеттрейдингу. Базові торгові стратегії.
43. Віртуальні біржі та крипто валюта. Сутність криптовалюти, передумови її виникнення та відмінність від електронних грошей.
44. Види криптовалют. Ринок криптовалют та особливості його функціонування. Капіталізація ринку криптовалюти. Bitcoin – обмінники.
45. Криптовалютні біржі. Особливості bitcoin та форми його функціонування. Криптовалютний гаманець. Сутність технології блокчейн (Blockchain).

VIII. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ КУРСУ.

Загальна система оцінювання курсу	<p>Знання, при формі семестрового підсумкового контролю-екзамену, оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки відповідно до національної шкали за такими критеріями:</p> <p>«відмінно» – здобувач освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;</p> <p>«добре» – здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу;</p> <p>«задовільно» – здобувач освіти в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;</p> <p>«незадовільно» – здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.</p>																																		
	Шкала оцінювання для екзамену																																		
	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <thead> <tr> <th style="width: 33%;">університетська</th> <th style="width: 33%;">національна</th> <th style="width: 33%;">шкала ЄКТС</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>90 – 100</td> <td>відмінно</td> <td>A</td> </tr> <tr> <td>80-89</td> <td rowspan="2">добре</td> <td>B</td> </tr> <tr> <td>70-79</td> <td>C</td> </tr> <tr> <td>60-69</td> <td rowspan="2">задовільно</td> <td>D</td> </tr> <tr> <td>50-59</td> <td>E</td> </tr> <tr> <td>26-49</td> <td>незадовільно з можливістю повторного складання</td> <td>FX</td> </tr> <tr> <td>1-25</td> <td>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</td> <td>F</td> </tr> </tbody> </table>	університетська	національна	шкала ЄКТС	90 – 100	відмінно	A	80-89	добре	B	70-79	C	60-69	задовільно	D	50-59	E	26-49	незадовільно з можливістю повторного складання	FX	1-25	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F												
університетська	національна	шкала ЄКТС																																	
90 – 100	відмінно	A																																	
80-89	добре	B																																	
70-79		C																																	
60-69	задовільно	D																																	
50-59		E																																	
26-49	незадовільно з можливістю повторного складання	FX																																	
1-25	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F																																	
Система оцінювання курсу	<p style="text-align: center;">100 бальна – (50 балів протягом семестру та 50 балів за екзамен)</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <thead> <tr> <th colspan="4">Поточне тестування та самостійна робота</th> <th rowspan="2">Екзаменаційна робота (екзамен)</th> <th rowspan="2">Сума балів з навчальної дисципліни</th> </tr> <tr> <th>Модуль 1</th> <th>Модуль 2</th> <th colspan="2">Модуль 3</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="2">Поточний контроль</td> <td rowspan="2">Підсумковий модульний контроль</td> <td colspan="2">Самостійна робота</td> <td rowspan="2">Теми 1-15</td> <td rowspan="4"></td> </tr> <tr> <td>Тестування</td> <td>Індивідуальна робота</td> </tr> <tr> <td>Теми 1-15</td> <td>Теми 1-15</td> <td>Теми 1-15</td> <td>Теми 1-15</td> <td></td> </tr> <tr> <td>20</td> <td>20</td> <td>5</td> <td>5</td> <td></td> </tr> <tr> <td colspan="4">50</td> <td>50</td> <td>100</td> </tr> </tbody> </table>	Поточне тестування та самостійна робота				Екзаменаційна робота (екзамен)	Сума балів з навчальної дисципліни	Модуль 1	Модуль 2	Модуль 3		Поточний контроль	Підсумковий модульний контроль	Самостійна робота		Теми 1-15		Тестування	Індивідуальна робота	Теми 1-15	Теми 1-15	Теми 1-15	Теми 1-15		20	20	5	5		50				50	100
Поточне тестування та самостійна робота				Екзаменаційна робота (екзамен)	Сума балів з навчальної дисципліни																														
Модуль 1	Модуль 2	Модуль 3																																	
Поточний контроль	Підсумковий модульний контроль	Самостійна робота		Теми 1-15																															
		Тестування	Індивідуальна робота																																
Теми 1-15	Теми 1-15	Теми 1-15	Теми 1-15																																
20	20	5	5																																
50				50	100																														
Система поточного	<p>Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті за виступ та виконання письмового завдання студентом. Передбачає</p>																																		

<p>оцінювання знань студентів на практичних заняттях</p>	<p>оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми під час роботи на семінарських заняттях та набутих практичних навичок під час виконання практичних завдань.</p> <p>Критерії поточного оцінювання:</p> <p>«5» – в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.</p> <p>«4» – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.</p> <p>«3» – в цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.</p> <p>«2» – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.</p> <p>Поточні оцінки 2, 3, 4, 5, які можуть отримати студенти під час практичних занять сумуються.</p> <p>Середній бал за поточний контроль переводиться у 20 бальну шкалу.</p>
<p>Система оцінювання знань через проведення контрольних робіт</p>	<p>Контрольні роботи проводяться з метою визначення стану засвоєння матеріалу здобувачами вищої освіти за період теоретичного навчання.</p> <p>З дисципліни передбачено виконання двох контрольних робіт після закінчення вивчення тем змістового модуля №1, №2. Контрольна робота оцінюється максимум у 10 балів (за сумою двох 20).</p> <p>Контрольна робота проводиться в тестовій формі. Кількість тестових завдань у варіанті 20. Студенти опрацьовують питання, тем змістового модуля і для контролю проходять тестування в системі дистанційного навчання (d-learn.pnu.edu.ua) (дві спроби – кращий результат).</p>
<p>Система оцінювання знань самостійної роботи студентів</p>	<p>Самостійна робота студентів:</p> <p>Максимальна кількість балів за самостійну роботу становить 10 балів. Тестування – 5 балів. Індивідуальна робота (відповіді на запитання) – 5 балів.</p> <p>Додаткові бали:</p> <p>Виступ з доповіддю на університетській студентській науковій конференції, участь у турнірах, олімпіадах, студентських конкурсах наукових робіт – 10 балів.</p> <p>Результати неформальної освіти можуть зараховуватись відповідно до Положення про порядок зарахування результатів неформальної освіти в університеті.</p>

<p>Підсумковий семестровий контроль</p>	<p>Підсумковий семестровий контроль – це підсумкове оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти за семестр, що здійснюється в університеті у формі екзамену. Підсумковий семестровий контроль оцінюється від 0 до 100 балів і переводиться у національну шкалу та шкалу ЄКТС.</p> <p>Студент повинен набрати не менше 25 балів у сумі за три змістові модулі:</p> <p>М 1. Поточний контроль (1-20 балів).</p> <p>М 2. Контрольна робота (1-20 балів).</p> <p>М 3. Самостійна робота (1-10 балів).</p> <p>Якщо студент набрав менше 25 балів. Дозволяється, як виняток, з дозволу декана економічного факультету за заявою, погодженою з кафедрою теоретичної і прикладної економіки, одноразове виконання студентом додаткових видів робіт з навчальної дисципліни (відпрацювання пропущених занять, перескладання змістових модулів, виконання індивідуальних завдань тощо) для підвищення оцінок за змістові модулі.</p> <p>Екзамен (максимум 50 балів) проводиться у комбінованій формі (письмова + усна компоненти).</p> <p>Структура екзаменаційного білета:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Письмова компонента (30 тестових питань у системі дистанційного навчання університету (d-learn.pnu.edu.ua) (максимум 30 балів). 2. Усна компонента включає одне теоретичне питання (максимум 10 балів) та одну задачу (максимум 10 балів). <p>В умовах карантину екзамен складається через виконання тільки письмової компоненти (50 тестових питань у системі дистанційного навчання університету (d-learn.pnu.edu.ua) (максимум 50 балів). Ідентифікація здобувача вищої освіти відбувається з використанням онлайн платформи ZOOM.</p> <p>Повторне складання екзаменів допускається не більше двох разів з кожної дисципліни: один раз (талон №2) тестування в системі дистанційного навчання + усне опитування відповідно до програмових вимог, другий – комісії (талон №3) реалізується виключно у тестовій формі з використанням організаційно-технологічних процесів.</p> <p>Якщо студент не склав навчальну дисципліну за талоном 3, дозволяється повторне вивчення навчальної дисципліни впродовж наступного семестру (планується за рахунок власного часу студента і не фінансується з бюджетних коштів).</p>
---	--

ІХ. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.

Основна література

1. Калінеску Т.В., Кушал І.М., Кирилов О.Д. Біржова діяльність: підручник. Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. – Северодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2016. – 444 с.
2. Одарченко А.М., Сподар К.В., Лісніченко О.О. Біржова діяльність : опорний конспект лекцій: ХДУХТ, 2017. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см. URL: http://mgu.edu.ua/docs/biblioteka/oporn_kons.pdf. (дата звернення: 30.11.2020).
3. Пепа Т. В., Пішеніна Т.І., Лавринович В.В., Рябовол Л.Т. Біржова діяльність: навчальний посібник. К.: Ліра-К, 2016. – 540 с. Біржове право: товарна біржа як особливий суб'єкт господарювання: Навч. Посібник. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2016. – 52 с.
4. Солодкий М.О., Резнік Н.П., Яворська В.О. Основи біржової діяльності: навчальний посібник. К.: ЦП Компрінт, 2017. – 450 с.
5. Сотник І.М., Таранюк Л.М. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність. ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с. URL: <http://sites.znu.edu.ua/science-earth/assets/documents/principles/Pidruchnyk-Pidpryyemnytstvo-torhivlya-birzhova-diyalnist.pdf>. (дата звернення: 30.11.2020).
6. Сохацька О. М., Мельник Ю. В. Біржова справа: підруч. для студентів ВНЗ. Терноп. нац. екон. ун-т. – Вид. 3-тє, перероб., змін. та допов. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 654 с.
7. Хрущ Н., Іжевський П., Безвух С. Біржова діяльність: посібник. Кондор, 2017. – 348 с.

Наукові публікації

1. Вавдійчик І.М. Сучасний стан та тенденції розвитку біржової торгівлі в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. №15. С. 182-185.
2. Мацкевич Я.М. Роль біржової діяльності у розвитку інфраструктури регіональної торгівлі сільськогосподарською продукцією. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 6. С. 177–182.
3. Машлій Г. Проблеми підвищення ефективності біржової торгівлі в Україні. *Вісник ТДТУ. Серія «Економіка»*. 2016. № 1. С. 170–172.
4. Ясенєцький В.С. Особливості функціонування бірж як складової ринкової інфраструктури. *Бізнес Інформ*. 2014. № 1. С. 333- 337.

Інформаційні ресурси в інтернеті

1. Бібліотека ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». URL: <http://lib.pnu.edu.ua> (дата звернення: 30.11.2020).
2. Законодавство України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>. (дата звернення: 30.11.2020).
3. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua>. (дата звернення: 30.11.2020).
4. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого URL: <https://nlu.org.ua>. (дата звернення: 30.11.2020).

5. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, офіційний сайт URL: <http://www.nssmc.gov.ua/>. (дата звернення: 30.11.2020).
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 30.11.2020).
7. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/catalog/ministerstvo-ekonomiky-ukraini>. (дата звернення: 30.11.2020).
8. Українська біржа, офіційний сайт URL: <http://www.ux.ua>. (дата звернення: 30.11.2020).

Навчальне видання

Мацола Михайло Михайлович.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ.

Підписано до друку 29.01.2021 р.

Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Ум. друк. арк. 1,1. Тираж 50.

76025, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57
Видавництво Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника